

L I G J
Nr.9468, datë 2.2.2006

**PËR ADERIMIN E REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË NË PROTOKOLLIN “PËR MBETJET
EKSPLOZIVE TË LUFTËS” TË KONVENTËS “PËR NDALIMIN OSE KUFIZIMIN E
PËRDORIMIT TË ARMËVE TË QUAJTURA KONVENCIONALE, TË CILAT MUND TË
KONSIDEROHEN SE SHKAKTOJNË DËMTIME TË MËDHA OSE PASOJA PA DALLIM”
(PROTOKOLLI V)**

Në mbështetje të neneve 78, 83 pika 1 dhe 121 pika 1 të Kushtetutës, me propozimin e Këshillit të Ministrave,

K U V E N D I
I REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

V E N D O S I:

Neni 1

Republika e Shqipërisë aderon në Protokollin “Për mbetjet eksplozive të luftës” të Konventës “Për ndalimin ose kufizimin e përdorimit të armëve të quajtura konvencionale, të cilat mund të konsiderohen se shkaktojnë dëmtime të mëdha ose pasoja pa dallim” (Protokolli V).

Neni 2

Ky ligj hyn në fuqi 15 ditë pas botimit në Fletoren Zyrtare.

Shpallur me dekretin nr.4787, datë 24.2.2006 të Presidentit të Republikës së Shqipërisë Alfred Moisiu

PROTOKOLL
MBI MBETJET EKSPLOZIVE TË LUFTËS
(PROTOKOLLI V)

Palët Kontraktuese,
duke njohur problemet e rënda humanitare, postkonfliktuale të shkaktuara nga eksplozivat e mbetur nga lufta,
të ndërgjegjshëm për nevojën e përfundimit të një protokolli për masat rregulluese pas konflikteve të një natyre të përgjithshme, me qëllim zvogëlimin e rreziqeve dhe ndikimeve të mbetura nga lufta,
dhe duke dëshiruar t’i adresojnë masat e përgjithshme parandaluese, përmes praktikave më të mira vullnetare të detajuara në aneksin teknik për të siguruar rehabilitimin e municioneve dhe për të minimizuar ngjarjet me eksploziva të mbetur nga lufta,
kanë rënë dakord si më poshtë:

Neni 1

Dispozita të përgjithshme dhe qëllimi i zbatimit

1. Në përputhje me Kartën e Kombeve të Bashkuara dhe rregullave të ligjit ndërkombëtar mbi konfliktet e armatosura të zbatueshme për to, Shtetet Palë Kontraktuese bien dakord në detyrimet e përcaktuara në këtë protokoll, individualisht dhe në bashkëpunim me Shtetet e tjera Palë Kontraktuese, për të minimizuar rreziqet dhe ndikimet e eksplozivave të mbetur nga lufta në situatat postkonfliktuale.

2. Ky protokoll do të zbatohet për eksplozivat e mbetur nga lufta në hapësirën tokësore, përfshirë edhe ujërat territoriale të Shteteve Palë Kontraktuese.

3. Ky protokoll do të zbatohet në situatat që rrjedhin nga konfliktet sipas nenit 1 paragrafi 1 deri 6 të Konventës, shtuar më 21 dhjetor 2001.

4. Nenet 3, 4, 5 dhe 8 të këtij protokollit zbatohen për eksplozivat e mbetur nga lufta, si dhe për eksplozivat ekzistues të mbetur nga lufta, siç përcaktohet në nenin 2 paragrafi 5 i këtij Protokollit.

Neni 2 **Përkufizime**

Për qëllimet e këtij protokollit:

1. “Artileri eksplozive” nënkupton municion konvencional që përmban eksploziv, me përjashtim të minave, minave (booby traps) dhe të tjera siç përcaktohet në protokollin 2 të kësaj Konvente e shtuar më 3 maj 1996.

2. “Artileri e pashpërthyer” nënkupton artilerinë eksplozive që është mbushur me barut, armatosur ose e përgatitur ndryshe për t’u përdorur dhe e përdorur në një konflikt të armatosur. Ajo mund të ndizej, hidhej, lëshuar ose projektuar dhe duhet të shpërthente, por ka dështuar dhe nuk është shpërthyer.

3. “Artileri e abandonuar eksplozive” nënkupton artilerinë eksplozive që nuk është përdorur gjatë një konflikti të armatosur, që është lënë ose hedhur nga një palë në një konflikt të armatosur dhe që nuk është më nën kontrollin e palës që e ka lënë ose hedhur atë. Këto eksploziva mund ose jo të kenë qenë mbushur me barut, armatosur ose të përgatitur ndryshe për t’u përdorur.

4. “Eksploziva të mbetur nga lufta” nënkupton artileri të pashpërthyer dhe artilerinë e abandonuar eksplozive.

5. “Eksploziva ekzistues të mbetur nga lufta” nënkupton artileri të pashpërthyer dhe artilerinë e abandonuar eksplozive që ka ekzistuar përpara hyrjes në fuqi të këtij protokollit për Shtetet Palë Kontraktuese në territorin e të cilave ato ekzistojnë.

Neni 3 **Kleranca, heqja ose shkatërrimi i eksplozivave të mbetur nga lufta**

1. Secili Shtet Palë Kontraktues dhe palë në një konflikt të armatosur do të marrë përsipër përgjegjësitë e vendosura në këtë nen për sa i përket gjithë eksplozivave të mbetur nga lufta në territorin që gjendet nën kontrollin e tij. Në rastet kur një përdorues i artillerisë eksplozive, e cila është kthyer në eksploziv të mbetur nga lufta, nuk ushtron kontrollin e territorit, përdoruesi, pas pushimit të luftimeve, do të sigurojë, kur është e mundur, inter alia, ndihmë teknike, financiare, materiale ose me burime njerëzore, në rang dypalësh ose edhe me një palë të tretë nëse bihet dakord, duke përfshirë inter alia sistemin e Kombeve të Bashkuara ose të organizatave të tjera, për të lehtësuar shënjinin dhe klerancën, heqjen ose shkatërrimin e këtyre mbetjeve eksplozive të luftës.

2. Pas pushimit të veprimeve luftarake dhe sa më shpejt të jetë e mundur, secili Shtet Palë Kontraktues dhe palë në një konflikt të armatosur do të shënjojë dhe qartësojë, heqë ose shkatërrojë mbetjet eksplozive të luftës në territoret që ndodhen nën kontrollin e tij. Zonave që ndikohen nga eksplozivat e mbetur nga lufta, që përfitohen sipas paragrafit 3 të këtij neni, duke pasur parasysh që paraqesin një rrezik të rëndë humanitar, do t’i jepet prioritet për klerancën, heqjen ose shkatërrimin.

3. Pas pushimit të veprimeve luftarake dhe sa më shpejt të jetë e mundur, secili Shtet Palë Kontraktues dhe palë në konflikt të armatosur do të marrë masat e mëposhtme, në territoret që mund të preken që janë nën kontrollin e saj, për të zvogëluar rreziqet nga eksplozivat e mbetur nga lufta.

a) Të kontrollojë dhe vlerësojë kërcënimin nga eksplozivat e mbetur nga lufta.

b) Të vlerësojë dhe t’u japë prioritet nevojave dhe praktikës për afatet e shënjitimit dhe klerancës, heqjes ose shkatërrimit.

c) Të shënjojë dhe qartësojë, heqë ose shkatërrojë eksplozivat e mbetur nga lufta.

d) Të marrë masat për të mobilizuar burimet për kryerjen e këtyre veprimtarive.

4. Gjatë kryerjes së këtyre verimtarive, Shtetet Palë e Kontraktuese dhe palët në një konflikt të armatosur do të marrin parasysh standardet ndërkombëtare, duke përfshirë standardet ndërkombëtare të aksioneve antiminë.

5. Shtetet Palë Kontraktuese do të bashkëpunojnë, nëse është e mundur, me njëri-tjetrin dhe me shtete të tjera, organizata rajonale dhe ndërkombëtare dhe organizata joqeveritare për parashikimin

e dispozitave të ndihmës, inter alia, teknike, finaciare, materiale dhe burime njerëzore duke përfshirë, në rrethana të caktuara, ndërmarrjen e operacioneve të përbashkëta të nevojshme për përmbushjen e dispozitave të këtij neni.

Neni 4

Regjistrimi, ruajtja dhe transferimi i informacionit

1. Shtetet Palë Kontraktuese dhe palët në një konflikt të armatosur, sa më shumë të jetë e mundur dhe në mënyrë sa më praktike, do të regjistrojnë dhe ruajnë informacionin për përdorimin e artilerisë eksplozive, për të lehtësuar shënjimin dhe klerancën, heqjen ose shkatërrimin e eksplozivave të mbetur nga lufta, synojë edukimin dhe parashikimin e informacionit përkatës palës që kontrollojnë territorin dhe popullsinë civile në atë territor.

2. Shtetet Palë Kontraktuese dhe palët në një konflikt të armatosur që kanë përdorur ose lënë artileri eksplozive që mund të jenë bërë eksploziva të mbetur nga lufta, menjëherë pas përfundimit të veprimeve luftarake dhe në mënyrë sa më praktike, subjekt i interesave të ligjshme të sigurisë së këtyre palëve, do t'ua japin këtë informacion palës ose palëve që kontrollojnë atë zonë, në rang bilateral ose përmes një pale të tretë të pranuar, duke përfshirë inter alia, Kombet e Bashkuara ose me kërkesë, organizata të tjera, për të cilat pala që siguron informacionin është e bindur se kanë ndërmarrë ose do të ndërmarrin edukimin dhe shënjimin, dhe klerancën, heqjen ose shkatërrimin e eksplozivave të mbetur nga lufta në zonë.

3. Gjatë regjistrimit, ruajtjes dhe transferimit të këtij informacioni, Shtetet Palë Kontraktuese duhet të mbajnë parasysh pjesën e 1-rë të aneksit teknik.

Neni 5

Masa të tjera për mbrojtjen e popullsisë civile, individët civilë dhe objektet civile nga rreziqet dhe ndikimet e eksplozivave të mbetur

Shtetet Palë Kontraktuese dhe palët në një konflikt të armatosur do të marrin të gjitha masat e mundshme në territorin që ndodhet në kontrollin e tyre, të ndikuar nga eksplozivat e mbetur nga lufta, për të mbrojtur popullsinë civile, individët civilë dhe objektet civile nga rreziqet dhe ndikimet e eksplozivave të mbetur nga lufta. Masat e mundshme janë masat që janë praktike ose të zbatueshme në praktikë, duke mbajtur parasysh gjithë rrethanat e kohës, duke përfshirë kërkesat humanitare dhe ushtarake. Këto masa mund të përfshijnë paralajmërime, edukimin në rast rreziku të popullsisë civile, shënjimin dhe kontrollimin e territorit që ndikohet nga eksplozivat e mbetur nga lufta, siç përcaktohet në pjesën 2 të aneksit teknik.

Neni 6

Dispozita për mbrojtjen e misioneve humanitare dhe organizatave nga ndikimet e eksplozivave të mbetur nga lufta

1. Secili Shtet Palë Kontraktues dhe palë në një konflikt të armatosur:

a) do të mbrojë për aq sa është e mundur, nga ndikimet e eksplozivave të mbetur nga lufta, misionet humanitare dhe organizatat që janë duke vepruar ose do të veprojnë në zonën që ndodhet nën kontrollin e Shteteve Palë Kontraktuese ose të një pale në një konflikt të armatosur dhe me pëlqimin e asaj pale.

b) pas kërkesës nga një mision humanitar ose organizatë, do të sigurojë, sa më shumë të jetë e mundur, informacion për vendndodhjen e të gjithë eksplozivave të mbetur nga lufta ose për çfarë ka dijeni për territorin ku do të veprojnë, ose është duke vepruar misioni humanitar ose organizata.

2. Dispozitat e këtij neni nuk cenojnë ligjin ndërkombëtar humanitar ose instrumente të tjera ndërkombëtare të zbatueshme, ose vendime të Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara që sigurojnë nivel të lartë mbrojtjeje.

Neni 7

Ndihma përsa i përket eksplozivave ekzistues të mbetur nga lufta

1. Secili Shtet Palë Kontraktues ka të drejtë të kërkojë dhe të marrë ndihmë, nëse është e mundur, nga shtete të tjera Palë Kontraktuese, nga shtetet që nuk janë palë dhe organizata, dhe institute ndërkombëtare përsa i përket problemeve që lidhen me eksplozivat ekzistues të mbetjeve nga lufta.

2. Secili Shtet Palë Kontraktues do të sigurojë ndihmë në lidhje me problemet e eksplozivave ekzistues të mbetjeve nga lufta, përsa është e nevojshme dhe e mundur. Gjatë kësaj, Shtetet Palë Kontraktuese do të marrin parasysh objektivat humanitarë të këtij protokolli, si dhe standardet ndërkombëtare përfshirë standardet ndërkombëtare të aksionit antiminë.

Neni 8

Bashkëpunimi dhe ndihma

1. Secili Shtet Palë Kontraktues, në gjendje ta bëjë këtë, do të sigurojë ndihmë për shënjimin dhe klerancën, heqjen ose shkatërrimin e eksplozivave të mbetur nga lufta dhe për edukimin e popullsisë civile rreth rrezikut dhe veprimtari të tjera të lidhur me to, inter alia, nëpërmjet sistemit të Kombeve të Bashkuara ose organizatave të tjerave, ndërkombëtare, rajonale ose kombëtare, ose institucioneve, Komitetit të Kryqit të Kuq, Kryqit të Kuq Kombëtar dhe shoqëritë e Kryqit të Kuq dhe Federatës së tyre Ndërkombëtare, organizatave joqeveritare ose në një bazë bilaterale.

2. Secili Shtet Palë Kontraktues, në gjendje ta bëjë këtë, do të sigurojë ndihmën për kujdesin dhe rehabilitimin dhe riintegrimin social dhe ekonomik të viktimave të eksplozivave të mbetur nga lufta. Kjo ndihmë mund të sigurohet, inter alia, nëpërmjet sistemit të Kombeve të Bashkuara ose organizatave të tjera, ndërkombëtare, rajonale ose kombëtare, ose institucioneve, Komitetit të Kryqit të Kuq, Kryqit të Kuq Kombëtar dhe shoqëritë e Kryqit të Kuq dhe Federatës së tyre Ndërkombëtare, organizatave joqeveritare ose në një bazë bilaterale.

3. Secili Shtet Palë Kontraktues, në gjendje ta bëjë këtë, do të kontribuojë duke bashkuar fondet në sistemin e Kombeve të Bashkuara, si dhe në sisteme të tjera për të lehtësuar dhënien e ndihmës sipas këtij protokolli.

4. Secili Shtet Palë Kontraktues do të ketë të drejtë të marrë pjesë sa më shumë të jetë e mundur në shkëmbimin e pajisjeve, materialeve dhe informacionit teknologjik dhe shkencor, si dhe armët e lidhura me teknologjinë, të nevojshme për zbatimin e këtij protokolli. Shtetet Palë Kontraktuese marrin përsipër të lehtësojnë këto shkëmbime në përputhje me legjislacionin kombëtar dhe të mos vendosin kufizime për klerancën e pajisjeve dhe informacionit teknologjik për qëllime humanitare.

5. Secili Shtet Palë Kontraktues merr përsipër të sigurojë informacion për këto të dhëna mbi aksionin minë të krijuar brenda sistemit të Kombeve të Bashkuara, sidomos informacionin lidhur me mënyrat dhe teknologjinë e ndryshme të klerancës së eksplozivave të mbetur nga lufta, listën e ekspertëve, agjencitë e ekspertëve ose pikat kombëtare të kontaktit për klerancën e eksplozivave të mbetur nga lufta dhe në mënyrë vullnetare, informacionin teknik për tipet e ndryshme të artillerisë eksplozive.

6. Shtetet Palë Kontraktuese mund të paraqesin kërkesat për ndihmë kryesisht përmes informacionit dërguar Kombeve të Bashkuara ose organeve të duhura, ose shteteve të tjera. Këto kërkesa mund t'i paraqiten Sekretarit të Përgjithshëm të Kombeve të Bashkuara, i cili do ta transferojë atë te të gjitha Shtetet Palë Kontraktuese dhe organizata ndërkombëtare dhe organizata joqeveritare.

7. Në rast të kërkesave drejtuar Kombeve të Bashkuara, Sekretari i Përgjithshëm i Kombeve të Bashkuara, brenda mundësive të Sekretarit të Përgjithshëm të Kombeve të Bashkuara, mund të marrë masat e nevojshme për vlerësimin e situatës dhe në bashkëpunim me kërkesën e Shteteve Palë Kontraktuese dhe shteteve të tjera kontraktuese me përgjegjësinë siç përcaktohet në nenin 3 të sipërpërmendur, rekomandon dhënien e ndihmës së duhur.

8. Sekretari i Përgjithshëm gjithashtu mund t'i raportojë te Shtetet Palë Kontraktuese këto vlerësime, si dhe tipin dhe qëllimin e ndihmës që kërkohet, duke përfshirë kontributet e mundshme nga fondet e vendosura brenda sistemit të Kombeve të Bashkuara.

Neni 9

Masa të përgjithshme parandaluese

1. Duke pasur në mendje situatat dhe aftësitë e ndryshme, secili Shtet Palë Kontraktues do të nxitet të marrë masa të përgjithshme parandaluese me qëllim minimizimin e efekteve të eksplozivave të mbetur nga lufta, duke përfshirë, por jo duke u kufizuar në mundësitë që parashikohen me pjesën 3 të aneksit teknik.

2. Secili Shtet Palë Kontraktues në bazë të vullnetare, mund të shkëmbyjë informacion lidhur me përpjekjet për të provuar dhe vendosur praktikën më të mira në lidhje me paragrafin 1 të këtij neni.

Neni 10

Konsultimet e Shteteve Palë Kontraktuese

1. Shtetet Palë Kontraktuese marrin përsipër të konsultohen dhe të bashkëpunojnë me njëri-tjetrin për të gjitha çështjet lidhur me zbatimin e këtij protokollit. Për këtë qëllim, do të mbahet një konferencë e Shteteve Palë Kontraktuese kur palët bien dakord, por jo më pak se 18 Shtete Palë Kontraktuese.

2. Puna e konferencave të Shteteve Palë Kontraktuese do të përfshijë:

- a) rishikimin e statusit dhe veprimit të protokollit;
- b) marrjen parasysh të çështjeve lidhur me zbatimin kombëtar të protokollit, duke përfshirë raportimet kombëtare ose azhurnimin në bazë vjetore;
- c) përgatitjen për konferencë rishikimi.

3. Shpenzimet për konferencat e Shteteve Palë Kontraktuese do të përballohen nga Shtetet Palë Kontraktuese dhe shtete jo palë që marrin pjesë në stërvitje, në përputhje me shkallën e vlerësimit të Kombeve të Bashkuara.

Neni 11

Ankesat

1. Secili Shtet Palë Kontraktues do të kërkojë që forcat e tij të armatosura dhe agjencitë ose departamentet e caktuara të nxjerrin udhëzimet e duhura dhe procedurat e zbatueshme dhe që personeli i tij të trajnohet në përputhje me dispozitat e këtij protokollit.

2. Shtetet Palë Kontraktuese marrin përsipër të konsultojnë njëri-tjetrin dhe të bashkëpunojnë me njëri-tjetrin në nivel dypalësh, përmes Sekretarit të Përgjithshëm të Kombeve të Bashkuara ose përmes procedurave ndërkombëtare, për të zgjidhur çdo konflikt që mund të lindë lidhur me interpretimin dhe zbatimin e dispozitave të këtij protokollit.

ANEKSI TEKNIK

Aneksi teknik përmban praktikën më të mira që sugjerohen për arritjen e synimeve të parashikuara në nenet 4, 5 dhe 9 të këtij protokollit. Ky aneks teknik do të implementohet nga Shtetet Palë Kontraktuese vullnetarisht.

1. Regjistrimi, magazinimi dhe përhapja e informacionit për artilerinë e pashpërthyer dhe artilerinë eksplozive të lënë.

a) Regjistrimi i informacionit: lidhur me artilerinë eksplozive, e cila mund të jetë shndërruar në artileri eksplozive të lënë, një shtet duhet të regjistrojë sa më me kujdes dhe sa më shumë të jetë e mundur informacionet e mëposhtme:

- i) Vendndodhjen e zonave të përcaktuara ku përdoren artileri eksplozive;
- ii) Numrin e përafërt të artilerisë eksplozive të përdorur në zonat sipas paragrafit (i);
- iii) Tipin dhe llojin e artilerisë eksplozive të përdorur në zonat sipas paragrafit (i);
- iv) Vendndodhjen e përgjithshme të artilerisë së pashpërthyer të ditur dhe të mundshme;

Në rast se një shtet ka qenë i detyruar të lërë artileri eksplozive gjatë operacioneve, ai duhet të përpiqet ta lërë artilerinë e pashpërthyer në një mënyrë të mbrojtur dhe të sigurt dhe të regjistrojë informacionin për këtë artileri.

- v) Vendndodhjen e artilerisë së pashpërthyer;
- vi) Sasinë e përafërt të artilerisë së pashpërthyer në secilën zonë;
- vii) Llojet e artilerisë së pashpërthyer në secilën zonë.

b) Depozitimi i informacionit: Nëse një shtet ka regjistruar informacionin në përputhje me

paragrafin (a), ai duhet të ruhet në atë mënyrë që të lejojë tërheqjen dhe përhapjen në përputhje me paragrafin (c).

c) Përhapja e informacionit: Informacioni i regjistruar dhe i ruajtur nga një shtet në përputhje me paragrafët (a) dhe (b), duke pasur parasysh interesat e sigurisë dhe detyrime të tjera të shteteve që sigurojnë informacion, duhet të përhapen në përputhje me dispozitat e mëposhtme:

i) Përmbajtja:

Përhapja e informacionit për artilerinë e pashpërthyer duhet të përmbajë detaje për:

1) vendndodhjen e përgjithshme të artilerisë së pashpërthyer të ditur dhe të mundshme;

2) llojet dhe tipet e artilerisë eksplozive të përdorura në zonat e caktuara;

3) metodën e identifikimit të artilerisë eksplozive duke përfshirë ngjyrën, masën, formën dhe shenja të tjera;

4) metodën për shkatërrimin e sigurt të artilerisë eksplozive.

Përhapja e informacionit për artilerinë eksplozive të lënë duhet të përmbajë detaje për:

5) vendndodhjen e artilerisë eksplozive të lënë;

6) numrin e përafërt të artilerisë eksplozive të lënë në çdo zonë;

7) llojet e artilerisë eksplozive të lënë në çdo zonë;

8) metodën e identifikimit të artilerisë eksplozive të lënë, duke përfshirë ngjyrën, masën dhe formën;

9) informacionin për llojin dhe metodën e paketimit të artilerisë eksplozive të lënë;

10) gjendjen e gatishmërisë;

11) vendin dhe llojin e ndonjë mine booby-traps, që dihet se ndodhet në zonën e artilerisë eksplozive të lënë.

ii) Marrësi: Informacioni duhet t'i jepet palës ose palëve që kanë kontroll në territoret e ndikuara dhe atyre personave ose institucioneve për të cilat shtetet janë dakord, ose që do të përfshihen në klerancën për artileri të pashpërthyer ose artileri eksplozive të lënë, në zonat e ndikuara, për edukimin e popullsisë civile për rreziqet e artilerisë së pashpërthyer ose artilerisë eksplozive të lënë.

iii) Mekanizimi: Një shtet, kur është e mundur, duhet të përdorë ato mekanizma, ndërkombëtarë ose lokalë, për përhapjen e informacionit, si përmes UNMAS, IMSMA dhe agjenci të tjera eksperte, që konsiderohen të përshtatshme nga shtetet lëshuese.

iv) Koha: Informacioni duhet të lëshohet sa më shpejt të jetë e mundur, duke pasur parasysh çështjet e operacionet ushtarake dhe humanitare në zonat e ndikuara, gatishmërinë dhe mbrojtjen e informacionit dhe çështjet përkatëse të sigurisë.

2. Paralajmërimet, edukimi, shënjimi, rrethimi dhe monitorimi

Termat kryesorë

a) Paralajmërimet janë dispozita të sakta të informacionit të kujdesshëm që i jepet popullsisë civile, që kanë për qëllim të minimizojnë rreziqet e shkaktuara nga eksplozivat e mbetur nga lufta në territoret e prekura.

b) Edukimi i popullsisë civile duhet të konsistojë në programet e edukimit për të lehtësuar shkëmbimin e informacionit mes komuniteteve të prekura, autoritetet qeveritare dhe organizatave humanitare, kështu komunitetet e prekura janë të informuara rreth kërcënimit nga mbetjet eksplozive të luftës. Programet e edukimit janë zakonisht me afat të gjatë.

Elementet e praktikave më të mira për paralajmërimet dhe edukimin,

c) Gjithë programet e paralajmërimit dhe të edukimit nëse është e mundur duhet të marrin parasysh standardet kombëtare dhe ndërkombëtare, duke përfshirë këtu edhe standardet ndërkombëtare të aksionit antiminë.

d) Paralajmërimet dhe edukimi duhet t'i sigurohen popullsisë civile të prekur, e cila përfshin civilë që jetojnë në ose përreth që përmbajnë eksploziva të mbetur nga lufta dhe civilë që kalojnë nëpër këto zona.

e) Paralajmërimet duhet të jepen sa më shpejt të jetë e mundur, duke pasur parasysh kontekstin dhe informacionin e disponueshëm. Një program edukimi duhet të zëvendësojë një program paralajmërimi sa më shpejt të jetë e mundur. Paralajmërimet dhe edukimi duhet të sigurohen për komunitetet e prekura sa më shpejt të jetë e mundur.

f) Palët në një konflikt duhet të punësojnë palë të treta si organizata ndërkombëtare dhe organizata joqeveritare kur kanë burimet e mjaftueshme dhe aftësitë për të shpërndarë programe edukimi efikente.

g) Palët në një konflikt duhet, nëse është e mundur, të sigurojnë burime shtesë për paralajmërime dhe programe edukimi. Këto mund të përfshijnë: dispozita për mbështetjen logjistike, prodhimin e materialeve të programit të edukimit, mbështetje financiare dhe informacionin e përgjithshëm kartografik.

Shënjimi, rrethimi dhe monitorimi i një zone të prekur nga eksplozivat e mbetur nga lufta.

h) Kur është e mundur, në çdo kohë gjatë periudhës së konfliktit dhe më pas, ku ekzistojnë mbetjet eksplozive nga lufta, palët në konflikt duhet, në kohën sa më të shkurtër të mundshme dhe sa më shumë të jetë e mundur, të sigurojnë që zonat që përmbajnë eksploziva të mbetur nga lufta, janë të shënjuar, të rrethur dhe të kontrolluar në mënyrë që të përjashtojnë në mënyrë efektive civilët, në përputhje me dispozitat e mëposhtme.

i) Shenjat paralajmëruese për metodat e shënjitimit të njohura nga komuniteti i prekur do të përdoren për shënjimin e zonave që dyshohen si të rrezikshme. Shenjat dhe shënimet e zonave të rrezikshme të rrethuara duhet sa më shumë të jetë e mundur, e lejueshme, rezistuese për ndikimet mjedisore dhe duhet të përcaktojnë saktë se cila anë e saj konsiderohet të jetë brenda zonave të prekura nga eksplozivat e mbetur nga lufta dhe cila anë e saj konsiderohet të jetë e sigurt.

j) Një strukturë e përshtatshme duhet të krijohet me përgjegjësi për monitorimin dhe mirëmbajtjen e sistemeve shënjuese të përhershme dhe të përkohshme, të integruara me programet kombëtare të edukimit.

3. Masa të përgjithshme parandaluese

Shtetet që prodhojnë dhe prokurojnë artileri eksplozive duhet, sa më shumë të jetë e mundur dhe brenda mundësive, të përpiqen të sigurojnë që masat e mëposhtme janë zbatuar dhe respektuar gjatë ciklit të artilerisë eksplozive.

a) Menaxhimi i prodhimit të municioneve

i) Proceset e prodhimit duhet të dezinjohen në atë mënyrë që të arrijnë efektivitetin më të madh të municioneve.

ii) Proceset e prodhimit duhet të jenë subjekt i masave të certifikuar të kontrollit të cilësisë.

iii) Gjatë prodhimit të artilerisë eksplozive, duhet të zbatohen standardet ndërkombëtare të certifikuar të sigurisë së cilësisë.

iv) Testimi i pranimit duhet të kryhet përmes testimit të drejtpërdrejtë të kushteve ose përmes procedurave të tjera të vlerësimit.

v) Standarde të larta duhet të kërkojnë gjatë kryerjes së transaksioneve dhe transfertat e artilerisë eksplozive.

b) Menaxhimi i municioneve

Në mënyrë që të sigurohet efektiviteti më i mirë i mundshëm afatgjatë i artilerisë eksplozive, shtetet duhet të inkurajohen të zbatojnë normat e praktikave më të mira dhe procedurat zbatuese për sa i përket magazinimit, transportit, magazinimit në fushë dhe ruajtjes në përputhje me të dhënat e mëposhtme:

i) Artileria eksplozive, nëse është e mundur, duhet të depozitohet në vendet me lehtësira ose kontenierë të duhur që mbrojnë artilerinë eksplozive dhe përbërësit e tij në një atmosferë të kontrolluar nëse është e nevojshme.

ii) Një shtet duhet të transportojë artileri eksplozive nga dhe për në vendet me lehtësirat, vendet e depozitimit dhe fushën në një mënyrë që minimizon dëmet e artilerisë eksplozive.

iii) Kontenierët e duhur dhe për kontrollin e mjedisit, nëse është e nevojshme, duhet të përdoren nga një shtet gjatë magazinimit dhe transportimit të artilerisë eksplozive.

iv) Rreziku i shpërthimeve në stoqet duhet të minimizohet nga përdorimi i rregullimeve të duhura të stoqeve.

v) Shtetet duhet të zbatojnë procedurat e duhura për ruajtjen dhe testimin e artilerisë eksplozive, të cilat duhet të përfshijnë informacion për datën e prodhimit të secilit numër, sasinë e artilerisë eksplozive dhe informacion se ku ka qenë artileria eksplozive, në cilat kushte është magazinuar dhe në cilët faktorë mjedisorë është ekspozuar.

vi) Në mënyrë periodike, artileria eksplozive e lënë në toqe, duhet t'i nënshtrohet, nëse është e mundur, testimit me ndezje për të siguruar funksionet e dëshiruara të municioneve.

vii) Nënansambletë e artilerisë eksplozive të lëna në stoqe duhet, nëse është e mundur, t'i nënshtrohen testimit laboratorik për të siguruar funksionet e dëshiruara të municioneve.

viii) Nëse nevojitet, veprimet e duhura, duke përfshirë axhustimin e artilerisë së dyshuar,

duhet të merren si rezultat i informacionit të kërkur nga procedura e ruajtjes dhe testimit në mënyrë që të ruhet siguria e artilerisë eksplozive të lënë stok.

c) Trajnimi

Trajnimi i duhur i të gjithë personelit të përfshirë në ruajtjen, transportimin dhe përdorimin e artilerisë eksplozive është një faktor i rëndësishëm për të siguruar operacionin sipas qëllimit të përcaktuar. Shtetet këtu duhet të adoptojnë dhe mirëmbajnë programe të përshtatshme trajnimi për të siguruar që personeli është i trajnuar siç duhet në lidhje me municionet me të cilat ata do të kenë punë.

d) Transferimi

Një shtet që planifikon t'i transferojë artileri eksplozive një shteti tjetër që nuk ka pasur në përdorim atë lloj artilerie duhet të përpiqet të sigurojë që shteti marrës ka aftësinë të magazinojë, ruajë dhe përdorë atë artileri eksplozive në mënyrën e duhur dhe korrekte.

d) Prodhimi i ardhshëm

Një shtet duhet të ekzaminojë rrugët dhe mënyrat për sigurimin e artilerisë eksplozive të cilën ka për qëllim të prodhojë ose prokurojë, me qëllim që të arrijë sigurimin më të lartë të mundshëm.